

This is a self-archived version of an original article. This version may differ from the original in pagination and typographic details.

Author(s): Siltainsuu, Heini; Tammela, Annika

Title: Vapaaehtoisena yhdistystoiminnassa : ikääntyneet aktiivisina kulttuuritoimijoina

Year: 2023

Version: Published version

Copyright: © 2023 Terveyttä kulttuurista mielenterveysseura ry

Rights: In Copyright

Rights url: <http://rightsstatements.org/page/InC/1.0/?language=en>

Please cite the original version:

Siltainsuu, H., & Tammela, A. (2023). Vapaaehtoisena yhdistystoiminnassa : ikääntyneet aktiivisina kulttuuritoimijoina. *Taidetutka*, 2023(1). <https://taidetutka.fi/2023/vapaaehtoisena-yhdistystoiminnassa-ikaantyneet-aktiivisina-kulttuuritoimijoina/>

Etsi Taidetutkan sivuilta

“ Taidetutka nostaa esiin taiteen ja kulttuurin uusia rajapintoja, esittelee kiinnostavia toimijoita, tekoja ja ilmiöitä ja syventää keskustelua taiteen merkityksistä. Tuoreimman numeron teemana on ikääntyneet luovina tekijöinä ja kulttuurin uudistajina. ”

NAVIGAATIO

Osastot / Ilmiö /

Vapaaehtoisena yhdistystoiminnassa: ikääntyneet aktiivisina kulttuuritoimijoina

ILMIÖ

OSASTON
KIRJOITUKSET

Etsivä löytää
– etsijyys,
löytäjyys ja
toimijuus
etsivässä
kulttuurisessa
vanhustyössä

22/11/2023
SATU
KOKKONIEMI JA
VENLA KORJA

Kulttuuriohjaajat
Helsingin
kaupungin
ikäntyneiden
palveluissa

21/11/2022
EMMA PAJU-

Vapaaehtoisena yhdistystoiminnassa: ikäntyneet

TORVALDUS

Maakuntataiteilijat osallisuutta ja yhteistyötä edistämässä

21/11/2022

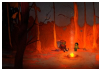
TARU TÄHTI, MARI LIIMATAINEN JA SIRKKA KOSONEN

Kolme päivää, kaksi yötä

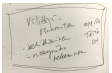
–
liveroolipeli moraalista ja sodasta

30/05/2022
MARKO
TAIMINEN

Lydia – itsereflektiota ja pahaa oloa

30/05/2022
JUHO
KUORIKOSKI

Välittäjä kytkee taiteilijan vaikuttaviin konteksteihin – mutta ketä kiinnostaa?

04/11/2021
KRISTA
PETÄJÄJÄRVI

Välittäjä grittäjänä

29/10/2021
MARJO
OLIVA

Paljonko maksaa toimiva

aktiivisina kulttuuritoimijoina

22/11/2023 / HEINI SILTAINSUU JA ANNIKA TAMMELA

Kaventuuko ikääntyvän ihmisen kulttuurinen toimijuus automaattisesti vanhetessa? Millainen on ikääntyvien omien yhteisöjen rooli heidän hyvinvointinsa tukemisessa? Aiheesta kanssamme keskustelevat Eläkeliitto ry:n vanhusasiamies Irene Vuorisalo ja Jyväskylän NNKY:n puheenjohtaja Eija Rytkönen – molemmat ikääntyviä itsekin.

Kulttuurinen toimijuus rakentuu kokemuksen, osallistumisen ja tekijyyden näkökulmista (Virjonen & Rouhelo 2019, 12). Parhaimmillaan kaikki nämä elementit ovat mukana aktiivisen harrastustoiminnan järjestämisessä.

Järjestökentällä toimivan vanhusasiamies Irene Vuorisalon mukaan kulttuuriselle toimijuudelle avautuu tilaa silloin, kun inhimilliset perustarpeet on tyydytetty. Hän näkee, että juuri järjestöillä ja niiden matalan kynnyksen vapaaehtoistoiminnalla on voimaa auttaa mukaan monen kaltaisissa elämäntilanteissa olevia ikääntyviä.

Nuorten naisten kristillisen yhdistyksen eli NNKY:n Jyväskylän paikallisyhdistyksen puheenjohtaja Eija Rytkönen korostaa yhdistystoiminnan vuorovaikutteisuutta ja osallisuutta, rentoa kuulumisten vaihtoa ilman pönötystä.

”Moni kokee yhdistyksen omana, turvallisena paikkana, joka on sosiaalisesti merkityksellinen. Jäsenet tuovat mukaan naapureita ja ystäviä. Kynnystä kaikkeen toimintaan pidetään hyvin matalana. Täällä saa istua hiljaa ja seurailta sivusta halutessaan ja avustamme esimerkiksi liikkumisen kanssa”, hän summaa.

Rytkönen kokee, että kulttuurinen toimijuus toteutuu yhdistyksessä monipuolisesti kulttuuriin tutustumisessa ja aktiivisessa toiminnan järjestämisessä. Yhdistys on perustettu jo 1897 koulutettujen naisopettajien ja

esitystila?
Saman
verran kuin
toimimaton.

11/06/2021
JANNE
AUVINEN

Poweria
kulttuuriin:
kunta, yrittäjä
ja
yhdistykset
yhteistyössä
Luumäen
mallissa

11/06/2021
VIRVE NIIRANEN

Taidealan
työvalmennus
erityistä
tukea
tarvitsevan
taiteilijan
tukena

03/11/2020
JANETTE AHO JA
KATRIINA
ROSAVAARA

lehtorinrouvien ympärille. Rytkösen mukaan kulttuuri ja sivistys yhdistävät yhä monia toiminnassa mukana olevia. Jäsenten järjestämä toiminta on mukavalla tavalla heidän itsensä näköistä, mutta kutsuu mukaan uusiakin osallistujia. On muistettava, ettei ikääntyvien kulttuuritoiminta ole aina hyvinvointilähtöistä, vaan se voi olla tuotteineen ja tuotoksineen itsessään arvokasta taidetoimintaa (ks. esim. Gallisti et al. 2023). Yhdistyksissä taidetoimintaa toteutetaan ja koetaan yhdessä. Myös NNKY:ssä luodaan foorumeita jäsenten omien tuotosten esittelylle.

Jyväskylän NNKY:llä ulkoillaan yhdessä joka torstai. Syksyllä 2022 käynnistynyt toiminta on aktiivijäsen Else Heikkilän järjestämää. Matkan varrella tutustutaan julkisiin taideteoksiin sekä kaupungin historiaan ja arkkitehtuuriin. Kuva: Kaisa Rossi.

Uudistuvat yhteisöt

Ikääntyvät saatetaan kokea yhteiskunnassa massana, ymmärtämättä sitä moninaisuutta, joka mahtuu jopa neljäänkymmeneen eläkkeellä vietettyyn vuoteen. Tämä haaste näkyy Vuorisalon mukaan myös ikääntyneiden harrastustoiminnassa, sillä jokainen meistä on oman aikansa tuotos.

”Esimerkiksi musiikki on mieluisa, yhteenkuuluvuutta vahvistava väline, mutta miten saattaa saumattomasti yhteen eri vuosikymmenten lasten kokemusmaailmat?” hän kysyy. Ikääntyneiden yhdistystenkin on punnittava mahdollisuuksiaan kehittyä ja uudistua, jotta yhteisöjen elinkaari jatkuu uusien jäsenten ja uusien kohtaamisfoorumien kautta.

”Yhdistysten toimintojen olisi seurattava ajan muutosta, jotta ne tuottavat jatkuvasti jotain myönteistä ja merkityksellistä elämään ja jotta niihin yhä liitytään. Ajatus on osin absurdi, tokihan me kokoonnumme yhteen juuri meitä kiinnostavien asioiden äärelle”, Vuorisalo pohtii.

Jyväskylän NNKY:ssä uusiutumisen ja toisaalta omannäköisten aktiviteettien haastetta lähestytään muun muassa toiminnan unelmoinnin iltapäivillä. Niissä pohditaan yhdessä seuraavan kauden toimintaa ja jokaisen roolia siinä.

”Jokainen, jolla on vähänkin rohkeutta, voimia ja kiinnostusta, on tervetullut vapaaehtoistoimintaan voimaantumaa ja keräämään lisää rohkeutta. Kahdesta aktiivisesta kirjapiiristämme vanhempi on toiminut yhtäjaksoisesti yli 50 vuotta, mutta tartumme uusiinkin ideoihin. Uusia kohtaamismuotojamme ovat esimerkiksi jäsenten järjestämät kulttuurikävelyt sekä leidiä leffatreffit. Kirjojen ja elokuvien kautta opimme uutta maailmasta, kulttuureista ja ajastamme”, Rytönen kuvailee. Teemoitetut yhteislauuillat ovat ikisuosikkeja, jotka tarjoavat jokaiselle jotakin.

NNKY:n Kirjapiiri II juhli 40-vuotistaivaltaan syyskuussa 2021. Sen on perustanut edelleen ohjaajana toimiva Pirjo-Liisa Sillgren (edessä keskellä). Kuvassa kirjapiiriläisiä. Kuva: Tanja Nieminen.

Monissa näistä toiminnoista oppiminen toimii mieluisana sivutuotteena. Tutkimusten mukaan juuri elinikäinen oppiminen saattaa edistää sellaisia elämäntapoja ja asenteita, jotka auttavat ikääntyneitä elämään hyvää elämää pidempään ja viemään vähemmän yhteiskunnan resursseja (mm. Merriam et al., 2014). Rytkösen sanoin: ”Meissä kaikissa on aina kasvun paikkoja. Yhdistyksistä voi löytyä sopivia tapoja, sanoja ja kavereita, jotka vievät eteenpäin.”

Kulttuurinen toimijuus ikääntyvän murrosvaiheissa

Merkitykselliset sosiaaliset roolit ovat avainasemassa ikääntyvän murrosvaiheissa, kuten eläköityessä (Heaven et al., 2013).

”Eläköitymiseen liittyy myös taloudellisten harrastusmahdollisuuksien kapeneminen. Tulot pienenevät, eikä työnantajalta enää saa kulttuuriseteleitä”, Vuorisalo muistuttaa.

Monet muutkin ikääntyvän elämänvaiheeseen liittyvät murrosvaiheet, kuten leskeytyminen, tyhjän pesän kokemukset ja velvollisuuksista vapautuminen, voivat luoda tarvetta uudelle yhteisölle ja toimijuudelle. Rytkönen sanoittaa eläköitymisen tuomaa tyhjiötä ”oman osallisuuspaikan kaipuuna”. Yhdistyksessä voidaan auttaa ajattelemaan omaa elämänkaarta ja pysähtymään sen äärelle eri keinoin, myös kulttuurin avulla.

Ikääntyminen ja sen tuomat murrokset eivät Rytkösen mukaan automaattisesti kapeuta kulttuurista toimijuutta.

”Toki vanhuus tuo mukanaan väsymistä. Voimavarojeni vähetessä jarruttelen. Mutta vielä minulle on suotu terveyttä ja tilaa jakaa pääomaani. Koen, että toimijuus voi myös lisääntyä: työuran jälkeen ehtii havainnoida, mitä vielä osaan ja mihin kaikkeen vielä kykenen. Me vanhenemme, mutta arvostamme itseämme ja toisiamme,” Rytkönen iloitsee.

Viimeiset dinosaurukset

Kulttuurihyvinvointiala on ollut nousussa Suomessa 90-luvulta asti. Viimeisen parin vuosikymmenen aikana se on ollut osa poliittista päätöksentekoa, rahoitusta, tutkimusta ja käytännön toimia (Laitinen et al. 2022). Vuorisalon mukaan tämä ei vielä aivan näy ikääntyneiden arjessa ja edunvalvonnassa.

”Elämme yksilökeskeisessä ja sukupolvien välistä kahtiajakoa korostavassa ilmapiirissä, jossa yhteisöllisyys jää katveeseen. Toisaalta nuoremmat määrittelevät ”oikean” kulttuurin. Ikääntyvien yhteisen kulttuurisen toimijuuden puolustaminen jää usein vielä juhlapuheiden ja teoreettisen hyvän tasolle, hankkeiden ja muoti-ilmiöiden varaan”, Vuorisalo kokee. Ikääntyneiden yhdistyksissä tätä työtä onneksemme tehdään.

Yksinäisyys on ikääntyvien keskuudessa kasvava haaste. Läheisten puuttuessa järjestöihin pohjaavat yhtenevän ikäiset yhteisöt voivat todella kannatella sosiaalisia suhteita, toimijuutta ja hyvinvointiakin.

”Ikääntymiseen liittyvä eksistentiaalinen yksinäisyys ja henkilökohtaisten menetysten tuska eivät ole täysin nuorempien sukupolvien ymmärrettävissä. Kun tuntee olevansa se viimeinen dinosaurius, jolta tuttu maailma hiljalleen katoaa ympäriltä, tarvitaan kulttuuritoimintaa, joka kannattelee ja luo kohtaamisia saman aikakauden lapsille. Tämä elämänvaihe on voitava jakaa. Ei kukaan meistä selviä yksin”, Vuorisalo summaa.

2010-luvulla Wanhan ajan joulujuhlasta muodostui uusi perinne Jyväskylän NNKY:llä. Ensimmäisessä joulujuhlassa 2011 Avoimen kohtaamispaikan osallistujat esittivät lapsuudestaan tutun Tontut ja keijut -laululeikin. Kuva: Tanja Nieminen.

Artikkelikuva: Jyväskylän NNKY:n hallituksen puheenjohtajien ”kapulanvaihto” 2020. Vasemmalla aktiivijäsen, entinen puheenjohtaja Riitta Keuramo, joka järjestää Leidiä leffatreffejä – yhteisiä käyntejä elokuvien päivänäytöksissä ja elokuvista keskustelua kahvilla. Oikealla nykyinen puheenjohtaja Eija Rytönen. Kuva: Susanna Matikainen.

Kirjoittajat:

Heini Siltainsuu, FM, musiikkitieteen väitöskirjatutkija,
Musiikin, mielen, kehon ja aivojen tutkimuksen
huippuyksikkö, Musiikin, taiteen ja kulttuurin tutkimuksen
laitos, Jyväskylän yliopisto. heini.m.siltainsuu@jyu.fi

Annika Tammela, FT musiikin tutkija,
Kulttuurihyvinvoinnin tutkimuksen ja koulutuksen
osaamiskeskittymä CuWeRE; Musiikin, mielen, kehon ja
aivojen tutkimuksen huippuyksikkö; Musiikin, taiteen ja
kulttuurin tutkimuksen laitos, Jyväskylän yliopisto.
annika.s.tammela@jyu.fi

Lähteet ja kirjallisuus:

Eija Rytkösen haastattelu, 25.9.2023.

Irene Vuorisalon haastattelu, 21.9.2023.

[Eläkeliitto ry:n verkkosivu.](#)

[Jyväskylän NNKY – Nuorten Naisten Kristillinen Yhdistys verkkosivu.](#)

Gallisti, V. (2021). *What's it worth? Value and valuation of late-life creativity.* *Ageing and Society*, 41(11), 2599–2614.

Heaven, B., Brown, L. J. E., White, M., Errington, L., Mathers, J. C. & Moffatt, S. (2013). *Supporting Well-Being in Retirement through Meaningful Social Roles: Systematic Review of Intervention Studies: Well-Being in Retirement through Meaningful Social Roles.* *Milbank Quarterly*, 91(2), 222–287.

Laitinen, L., Jakonen, O., Lahtinen, E. & Lilja-Viherlampi, L.-M. (2022). *From grass-roots activities to national policies – the state of arts and health in Finland.* *Arts & Health*, 14(1), 14–31.

Merriam, S. B. & Kee, Y. (2014). *Promoting Community Wellbeing: The Case for Lifelong Learning for Older Adults.* *Adult Education Quarterly*, 64(2), 128–144.

Virjonen, K. & Rouhelo, A. (2019). **Keskeiset käsitteet ja määritelmät**. Teoksessa: Lehmusaho, M. & Kleemola, H. (toim.): Kulttuurisote – kuuden maakunnan kumppanuushanke. Yhteinen loppuraportti 1/2019. 7-12.

Kategoria: **Ilmiö**

Avainsanat: ikääntyneet, kulttuuritoiminta, numero12, yhdistykset, yksinäisyys

Vastaa

YHTEYSTIEDOT

taidetutka@gmail.com
www.taidetutka.fi
#taidetutka

Taidetutkan ISSN-numero:
ISSN 2489-7388

Taidetutka on vuonna 2017 perustettu verkkolehti, joka luotaa taiteen uusia merkityksiä. Lehti ilmestyy 1-2 kertaa vuodessa. Jokaisella numerolla on toimituksen määrittelemä ajankohtainen teema.

Lehden päätoimittajuus on kiertävä.

Taidetutka on syntynyt Terveyttä kulttuurista mielenterveysseura ry:n, Taikusydämen, Pro Soveltavan taiteen tila ry:n, Aili- kulttuurisen seniori- ja vanhustyön kansallisen verkoston ja ArtsEqual -tutkimushankkeen halusta nostaa esiin taiteen ja kulttuurin uusia rajapintoja, esitellä kiinnostavia toimijoita, tekoja ja ilmiöitä ja syventää keskustelua taiteen merkityksistä. Mukana lehden kehittämisessä ja toteuttamisessa on myös Taiteen edistämiskeskuksen läänintaiteilijoita. Taidetutkaa hallinnoi Terveyttä kulttuurista mielenterveysseura ry.

JUTTUIDEAT

Jos haluat ehdottaa juttuideoita Taidetutkaan, lähetä meille sähköpostia:

taidetutka@gmail.com